Jihlava

Kraj: Vysočina
Okres: Jihlava
Správní obvod: Jihlava
GPS souřadnice: 49.398378N, 15.587042E
Nadmořská výška: 550 m n. m.
První pís. zmínka: 1233 (791 let)
Počet obyvatel: 47 602
PSČ: 586 01
Adresa URL: www.jihlava.cz
Facebook: mesto.jihlava

Památky a zajímavosti Jihlava

Centrem historické části Jihlavy je Masarykovo náměstí, které svou rozlohou patří k největším historickým náměstím v České republice. Jeho obdélný tvar a pravidelná síť okolních ulic byly určeny stavebním řádem krále Přemysla Otakara II.
Většina domů původně měla podloubí, které zaniklo při přestavbách v průběhu 14. století. V dalších staletích byly domy přestavěny v renesančním a barokním slohu a nakonec většina z nich získala klasicistní průčelí.
Raně gotická architektura se zachovala jen ve fragmentech a stopy po bývalém podloubí si můžeme prohlédnout v domech čp. 7 a čp. 66-67.
Dominantní stavbou náměstí je budova radnice. Jedná se o tři původně samostatné a oddělené měšťanské domy, které byly uvnitř propojeny a jejich vnější vzhled sjednotila klasicistní fasáda. Dnes je možné na radnici vidět znovu odhalenou velkou gotickou síň, autentickou černou kuchyni, středověkou toaletu - tzv. prevét, vzácné fresky nebo barokní obřadní síň. Dvorní trakt byl zcela nově parkově upraven a nabízí možnost nahlédnout do nově zpřístupněných prostor někdejší hladomorny, propojené s labyrintem podzemích chodeb.
Další dominantní stavbou na Masarykově náměstí je barokní jezuitský kostel sv. Ignáce z Loyoly, který vznikl v letech 1683–1689. Jednolodní kostel s dvěma věžemi vyniká bohatě zdobeným interiérem a cenným vnitřním zařízením. Nástropní freska je dílem malíře Karla Teppera z roku 1717, barokní kazatelnu vytvořil roku 1771 Tobiáš Süssmayer. Cennou součástí interiéru byla do roku 1994 gotická socha Ukřižovaného, tzv. Přemyslovský krucifix, pocházející z poloviny 14. století, která je dnes umístěna ve Strahovské obrazárně v Praze. Pýchou kostela je v kapli Panny Marie umístěná gotická Pieta z doby kolem roku 1400, řazená do kruhu krásných českých madon, a na kruchtě jsou cenné varhany z roku 1732.
Ke kostelu přiléhá bývalá jezuitská kolej. V současné době je v ní umístěna městská knihovna. Na nádvoří koleje se nachází vstup do jihlavského podzemí, které patří mezi nejzajímavější památky na území města. Rozsahem podzemního labyrintu přímo pod městskou zástavbou je po Znojmu druhým největším na území naší republiky. Jeho celková délka činí 25 km a zaujímá plochu 50 000 m2. Chodby jsou raženy ve skále ve dvou až třech podlažích téměř pod všemi objekty historického jádra města. Praktická stavba začala ve 14. století, kdy měšťané začali ve velkém rozšiřovat svoje sklepy. Ražbu prováděli místní zkušení havíři. Hlubší prostory se hloubily v pozdějších dobách (16.–17. století).
V Jihlavě je zachováno opravdu velké množství dobře zachovaných a cenných měšťanských domů z

13. až 16. století, často s novější fasádou, ale mimořádně zachovaným historickým vnitřkem – zejména charakteristickou schodišťovou síní nebo mázhauzem v přízemí. Mezi ně patří téměř všechny domy na Masarykově náměstí, další jsou v ulicích Brněnská, Havířská, Komenského, Matky Boží a dalších.

Barokní mariánský sloup byl umístěn na jihlavské náměstí v letech 1686–1691 jako výraz vděku, že se městu vyhnula krutá morová epidemie. Původní pískovcová socha Neposkvrněné Panny Marie je nyní umístěna v síni radnice, na sloupu je její kopie. Obklopují ji sochy sv. Františka Xaverského, sv. Josefa, sv. Šebestiána a sv. Jakuba. Autorem architektonického řešení je italský stavitel jihlavského kostela sv. Ignáce z Loyoly Jacopo (Giacomo) Brascha a jeho bratr Agostino, sochy jsou dílem italského barokního sochaře Antonia Laghi.

Na Masarykově náměstí najdeme dvě kamenné kašny, které byly postaveny v roce 1797 na místě středověkých kašen dřevěných. Jsou ozdobeny pískovcovými sochami antických bohů vod Poseidona (Neptuna) a Amfitrité, jež jsou dílem sochaře Jana Václava Prchala. Okolo obou kašen je zachován pás původní dlažby tzv. kočičích hlav ze 19. století.

Východně od Masarykova náměstí stojí kostel sv. Jakuba Většího, jehož věže tvoří zdaleka viditelnou dominantu města Jihlava. Byl založen roku 1257. Začátkem 14. století vznikla jeho 63 m vysoká severní věž, která městu původně sloužila jako strážní. Roku 1991 byla věž zpřístupněna veřejnosti a návštěvníkům poskytuje nádherný výhled na historickou část města a jeho okolí. V polovině 14. století byla ke kostelu přistavěna jižní věž, která však posléze musela být snížena na dnešní výšku 54 m, neboť se začala vyklánět ze své osy. Roku 1702 byla k severní stěně přistavěna barokní osmiboká kaple Panny Marie bolestné a upraveno západní průčelí. V letech 1898–1906 byl kostel novogoticky upraven a zvenčí dostal místo omítky vyspárované zdivo. Z vnitřního zařízení je zvláště cenná pozlacená křtitelnice z roku 1599, dřevěná socha Madony s dítětem (kolem 1370), kamenná socha sv. Kateřiny (kolem 1400) a varhany z roku 1740.

Nedaleko Masarykova náměstí stojí dům Gustava Mahlera. V přízemí se nachází nekuřácká kavárna, informační a prodejní místo. V prvním patře je expozice Gustava Mahlera a Jihlava. Ve druhém patře jsou k dispozici nově zrekonstruované prostory, kde se konají výstavy a kulturní akce. Ostatní prostory v domě se věnují osobitým dílům scénografky, výtvarnice a módní designérky They Weltner, příbuzné Gustava Mahlera.

Ulice Matky Boží končí na okraji historického centra bránou Matky Boží, jedinou zachovalou bránou středověké Jihlavy. Byla postavena kolem poloviny 13. století spolu se opevněním města a na začátku 16. století ji nahradila pozdně gotická brána s vyšším průjezdem. Po požáru roku 1551 byla zvýšena 4. a 5. patro. V roce 1853 byla brána opatřena hodinami. Složité předbraní s obranými systémy bylo v roce 1862 zbouráno. Brána je veřejnosti přístupná, v mezipatrech jsou pořádány výstavy, z koruny je pěkný výhled na město Jihlava.

Původní palisádové hradby byly ve 14. století nahrazeny kamennými, které se z velké části zachovaly. Několikakilometrové opevnění tvořila vnitřní hradební zeď vysoká 6 m, parkán s parkánovou zdí a příkop hluboký až 7 m. Hradební zeď zpevňovaly věže, v parkánovém pásu bašty. Hradby byly přerušeny pěti branami, které disponovaly mnoha bezpečnostními prvky. Postupem doby byla pevnostní soustava neustále zdokonalována. V 15. století byla vybudována řada předsunutých stanovišť a opevnění. V roce 1755 byla jihlavská pevnost zrušena – díky vývoji techniky byla již tato koncepce opevnění překonána. V první polovině 19. století byly bourány brány, protože bránily narůstající

dopravě. Z pěti bran zůstala zachována jen jediná – brána Matky Boží. Dnes zachovaný pás hradeb je rekonstruován podle barokní podoby ze 17. století včetně parkové úpravy parkánu. Severně od brány Matky Boží se zachoval kus hradby s příkopem a valem. V Březinových sadech stojí velitelský bunkr ze studené války K 9.
Minoritský klášter s kostelem Nanebevzetí Panny Marie v ulici Matky Boží blízko brány byl patrně založen v polovině 13. století, kostel ještě před rokem 1240. Na stěnách se zachovaly zbytky fresek z 13. až 15. století, v kostele je řada gotických kamenných soch a barokní dřevěné zařízení. Z přilehlé budovy kláštera se zachovala tři křídla, v barokní době byl přestavěn.
Na Jánském vršku stojí malý jednolodní kostelík sv. Jana Křtitele, který je nejstarší dochovanou kamennou stavbou na Českomoravské vrchovině. Jeho stavba byla dokončena krátce před rokem 1200. Pod dnešním pozdně gotickým kněžištěm byly nalezeny základy původního románského presbytáře. Kostelík byl centrem původní trhové vsi, která po založení města na protějším břehu řeky postupně ztratila svůj význam. Románské jsou z větší části i obvodové zdi. Dnešní podoba kostela je výsledkem barokní přestavby z konce 18. století.
Na Husově ulici najdeme kostel sv. Pavla, který byl postaven v letech 1875–1878 v novogotickém slohu, podle návrhu A. Netsche. Byl nazván na počest proslulého protestantského kazatele Pavla Sperata, který působil v Jihlavě počátkem 20. let 16. století. Pod jeho vlivem se značná část obyvatel přiklonila k protestantství.
Na severozápadním okraji historického města Jihlava v parku Bedřicha Smetany byla postavena roku 1661 kaple sv. Ducha. Původně hřbitovní kaple byla romanticky přestavěna roku 1892. Do jeho interiéru bylo umístěno 12 náhrobních kamenů ze zrušeného hřbitova. Park Smetanovy sady vznikl v roce 1891. Jeho sochařskou výzdobu tvoří pětice plastik ze sochařského sympozia v roce 2007, které nahradily původní soubor soch od Jana Václava Prchala z roku 1775.
Kousek odsud se nachází park Gustava Mahlera, jež byl veřejnosti zpřístupněn v roce 2009. Park svým řešením připomíná historické stopy místa – plochu hradebního parkánu, linii městských hradeb v místech, kde byly zbořeny (vydlážděno kamennými odseky), a odkryté základy bývalé synagogy vypálené nacisty. Na celé místo je krásný pohled z bašty s vyhlídkovou věží. Park byl doplněn kamennými plastikami ptáků a ryb symbolizujícími Mahlerovu hudební tvorbu od Jana Koblase a bronzovou sochou Gustava Mahlera z roku 2010.
Mezi historickým centrem města a severovýchodně ležícím sídlištěm se rozkládá lesopark Březinovy sady, který byl založen roku 1824. Jeho součástí je i zoologická zahrada založená roku 1957, v níž si návštěvníci mohou prohlédnout asi 100 druhů zvířat. Za severním okrajem města se zdvíhá vrch Rudný, jehož zalesněnými svahy vede okružní Hornická naučná stezka.
Jihlavskou zajímavostí jsou také hraniční kameny (polygony) pocházející z poloviny 18. století, kdy byly vystavěny na příkaz Marie Terezie, aby opticky oddělovaly a znázorňovaly hranice mezi Čechami a Moravou. Nazývají se také hraničníky. Jsou to čtyři zachovalé čtyřboké jehlany, mají stejnou výzdobu i tvar, vybíhají z hranolových soklů, na protilehlých stranách mají dva výrazné reliéfy heraldických znaků Čech (český lev) a Moravy (moravská orlice).